

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer, t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik szám alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egybűtt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívánatos példányok iránt csupán a bécsi es. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésnek a pontosan és jutányosan közöltetik.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyorsz. (kinevezések és előléptetések; gróf Batthyány Lajos; a czeplédi gazdaképező intézet megnyitása; szótat a dunatiszai csatorna tárgyában a külföldi tekintélyek után, vége; Tornamegyei közgyűlések; zalaegerszégvárosi tisztújítás's korteskedés; rövid közlések; erdélyi ügyek; magyar tudós társaság; pesti szegény gyermekkház; pestm. takarékpénztár; adakozások a Josephinum árvaházra; budapesti napló.)
 Amerika. (A mexicóiak's északamerikai sereg közti csata Montereynél; ennek meghódolása's hódolása feltételei.)
 Portugália. (Coimbrai zendülési hírek.)
 Spanyolország. (A Cortes ülésai berekesztettek.)
 Oroszország. (Termés Ukrajna és Podoliában; az utak roszsága'stb.)
 Görögország. (Gyásztisztelet Londos teteménél.)
 Ertesítő.

Magyar- és Erdélyország.

Őcs's ap. kir. Főlsége Benedek Jánost az erdélyi kir. kincstárnál eddigi fogalmazót számfelüti titoknokká kinevezni legkegy. méltóztatott.

A nm. magy. kir. udv. Kamra a' kebelbeli főpénztári hivatalnál Klein Henriknek számfelüti, Vischan Antalnak pénzkezelővé lett előléptetése, ugyszinté Szalazár Edúardnak halála által ürességbe jött három pénztár-tiszti állomásra Schneid József budai kamr. díjazó-hivatali járulnokot, továbbá Heichele Józsefet és Nasztl Rudolfot a' fennevezett k. kamrai főpénztár-hivatali járulnokait; végre az ekép megüresült két járulnoki állomásra Rácz Károly és Nagy Agoston díjas gyakornokokat alkalmazá.

Gróf Batthyány Lajos

Semmi szerkesztői kiméletet igénybe nem véve, ezenel magát annak vallja, ki a' Pesti hírlap f. é. 778ik számában a' fővárosi udjóságok rovatában mint: a' Pesti hírlapot ellenzéki organumnak el nem ismerő nagy tekintélyű gróf említtetik; 's ezáltal felhívva érzi magát kinyilatkoztatni, miszerint ő fenemlített véleményében tovább is megmarad, és a' közvéleményből ennek folytában netalán rá háromolható következményeket nyugodt lélekkel bevárja.

A' gazdaképező czeplédi intézet megnyitása. Czepléd, novemb. 10kén. Török János a' magyar gazdasági egyesület titoknoka Czepléd határán, az úgynevezett székhalm on közel a' n. kőrösi Besnyó puztához és Törtelhez's még közelebb Czeplédhez majoros gazdákat képező intézetet alapított. Ez épen olly szükséges, mint hasznos és korszerű intézetnek megnyitási ünnepélye főlebb irtam napon ment véghez, nem ugyan olly külső fény és pompával, mint ünnepélyeink szorosán véve történni szoktak, hanem még is olly lelkesedéssel, olly meleg és pártoló ragaszkodásával az ügyszeretnek, melly minden jelenlevőt az intézet irányábani legszebb jövőről méltán biztosithata. Szerény volt itt minden, de annál magaszosabb bensőbb a' kebelérete, mert az itt látottak és hallottak olly váratlanul jövének, hogy a' jelenvolt részvevő férfias arcok önkénytelenül viszsasugárzák a' meglepetés örömet. Mielőtt azonban magára az ünnepélyre, 's mi azt előidézte, az intézetre általtérnek, szabad legyen kiindulásomról néhány szót ejteni.

Az intézetalapító ur szíveségéből én is a' meghívottak közé soroztatám 's hogy irányomban ne legyen igazolva az irás szava: multi sunt vocati, sed pauci electi; el is indultam a' leendő ünnepély helyszínére. November hó 9czét irták, épen reggeli 11 óra felé lehetett az idő, midőn kölesönzött bundába fülig begöngyöltve a' kecskeméti kapu felé tartottam. Sűrű néptömeg, gőz és füst akadályozott; kocsisom e' körülményen megijedni látszott; én azonban, ki Pesten huzamosabb idő óta laktomban a' gőzt és füstöt már ex professo megszoktam, az ijesztő meglepetés miatt legcsekélyebb vérlükétést sem éreztem, sőt komolyabban a' dolog iránt csak akkor kezdettem gondolkodni, midőn a' nemzetesek hivatalából egy tizenkét akós kád vonatott három gebén vagy inkább öszvérenteli kőnyecpekkel, miket a' nemzetesek Cerrito Fanni távozása feletti fájdalom miatt sirtak vala a' helyszíne felé; ekkor irtém meg, hogy tűz van. Minő ellentét! — Tehát illuminatióval mentem ki kedves fővárosunkból, hol a' tűz mellett ép olly sok szem- és szájtáti ácsorgó néző volt, milly kevés cselekvő állott; épen olly nagy volt a' rendtelenség, mint minő hoszsza a' rendörök lajstroma. De hagyjuk a' jaj's veszéklési zajos helyt 's nézzük inkább kocsisomat, ki azon való örömeiben, hogy lovait valamely vizes kád elibe ki nem fogták, minék azonban csak kád nem léte volt oka, boldog végét (vastagát) fordítá benevolizáló ostornyelének's hej borára! huzos dalával közjök nyult a' szürkéknek's mentünk a' homokban, mint mehetünk.

Vecsésnél találkoztánk a' kaviesszállító Buda-gőzkocsival; és megállott a' nagyszerű látványra Alföld népe, 's néztek és bámultak az ő szemei a' soha nem látott, sőt nem

is gyaníthatott jelenet fölött. Egyik megúván a' szótlan bálmulást, költői entheozsának szabad tét enged: „nézd csak — mond — mint tüsszöl, mint nyomja, mint nyeri! Ekkor következtek aztán a' suttásosan kirakott magasztaló phrasisok a' találékony németet feldicsérők'stb. Én pedig komoly gondolatokba merülve áldám a' kor hatalmát, melly e' téren is a' civilisatio és haladás egyik legáldáshozóbb eszközét létesíté utcsinálási anyagban szükölködő alföldünkön. A' sinek egész Monorig rakatvákle, eddig tévé sétáját Buda is. A' további vonalról mit sem irhatok, minthogy itt besötétlőlvén mély éji árnyék borítá az alföldi rónát, az ürgék szapora termékeny földét. Nem láttunk semmit és senkit, 's minket sem látott senki, néhány uhitó kuvaszon kívül. Későn értünk az alsó városba Czeplédre, hol azonban éber vendégszeretettel találkoztánk. Kedvem jőne még a' Czeplédig vezető országutat néhány hú vonással kísérni, például: hány róf szélesek, hány öl hoszszuak, 's hány lábnyi mélyek a' nem matematikai arányban támadt tatógó kátyuk, mllyet zökken a' beljök gördülő kocsi's milly magaszt ugrik a' ben ülő tekintetes ur, hányszor bukik le kaplja, miként imádkozik a' kocsis, hogy van homok a' homokra lábszámra felhordva, hogy itt inter duplexarok sabulum sit: hungarice töltés? 's'tb. 's'tb. mindezt leírnám, ha nem tudnám, hogy t. olvasóink többnyire táblalibrák levén, ezt a' nélküli is tudják, én pedig azt tudom, hogy mig a' tens urak helyett is csak paraszt köteles még most utcsinálásra, igaztalanság lenne jobb utat követelni; tehát közös költségű utcsinálás for ever 's így majd lesznek jó utaink is — de előbb nem.

Másnap f. hó 10kén kisereglénk Székhalomra, hol a' zsenge intézet áll, mellyet a' környék népe per eminentiam fábrikának nevez, hol majd gazdákat fognak fábrikálni. Az épületek izléssel készítették, a' hely egészen kedvez a' szép czélnak; még ugyan nincs minden készen, mint-hogy csak tavasz beálltával fogtak az építéshez's hogy még is a' megnyitás már most megtörténhetett, az csak alapító ur erélyessége's ügyszeretetének tulajdonítható, ki esüggedés nélkül haladt a' pályán's nem engedé magát akadályoztatni az elébe gördített nehézségek's részvéltenség által. A' növendékek öszses száma most 13, kiknek terében a' hatósági küldötségek's több magányos, az ügyet nemes részvétellel kísérő, beseregelvén, délelőtti 10 1/2 órakor a' majoros gazdákat képező intézet, annak alapítója t. Török János ur által, következő tartalomdús beszéddel nyitottat meg:

Hogy az ádáz viszonyok, mellyek közé a' Magyar saját könyelműsége által jutott, — törekvésnek és sok jóakaratsnak sikeretlensége, mit csupán egyenletlenségnek's iránya ezer sugáru divergentiájának köszönhet, 's az elhanyagolt teendők töméréksége, miknek helyreépít-lása hihetetlenek látszik, — mindeddig a' nemzet jobbait kétségbe nem ejtették's végképeni lemondásra nem birták: minden hazafinak malaszteljes bizodalmat gerjesztő édes vigasztalás. E' körülmény még ki nem aludt életerőre mutat, mellyből szorgalmas ápolás által a' nemzeti jóllét termékeny fája felvirulni képes. Ama számtalan tehetségnek azonban — mellyekre a' nemzet polgári's városi hivatás szerint oszlik's mellyeknek egyesített's öszszevágó működése fejtheti csak ki a' még el nem fojtott életszíkát, 's éleszt-heti, ápolhatja, növelheti hatalmas forrásává a' státuson szétömlő erkölcsi nagyságnak's anyagi jóllétnek — mindenek előtt hivatásszerű tökéletes képességre kell fejlődniök, hogy hassanak és sikert gyümölcsöt hozhassanak. 'S a' föltételek élén, mikhez e' fejlődhetés kötve van, jól intézett országos köznevelés, a' jól rendezett iskola áll, az veti meg alapját minden státuspolgár azon képességének, melly őt általjában emberré nemesb értelemben bélyegzi. Azután következnek a' külön intézetek, mellyekből a' polgárok hivatás szerint osztályozva kerülnek ki, hogy belőlök jó nevelők, törvényhozók, bírák, orvosok, ügyvédek, katonák's mind azon számos polgártársaink váljanak, kiknek ügyes munkája éltet, véd, ápol és ruház egy egész nemzetet's kik véres veritékkel gyűjtögetik azt, miből szerencse és ipar egyesek számára kényelmet és gazdagságot, a' státusnak közvagyont, jóllétet terem. 'S legyen csak e' kiképezés a' külön hivatások szerint alapos és korszerű, álljon csak minden státuspolgár szük vagy tág körében igazán maga helyén, 's meg lehetünk győződve, hogy a' százados üreget, melly bennünket Európa nyugati miveltebb nemzeteitől polgárisodás, szellemi képzettség, munkássági ösztön's kereseti ügyesség tekintetében elválaszt, egy nemzedék kora kiegyenlíteni képes, kivált ha még ezenfölül közel-

kesedés, haladási általányos vágy és egyesült ószinte törekvés által támogatatik.

Bármily szép jövendő várjon is azon intézetinkre, mellyeknek felvirulása a' státus szellemi emelkedésével karöltve jár, 's mellyek a' nemzetnek tudományos osztályát képezik, mégis egy véghetlen hézag marad közfelfelűsünkben, ha azon számra, mint értékre egyenlő fontosságu néposztályok hivatásszerű kiképezéséről megfedkezünk, kik az anyagi jóllét forrásai's eszközei körül fáradozván, a' status-gazdaság kipótóhatatlan kárával, tömérék idő és erő dús kamatit tökéstül elvesztegetik, ha jobb értelmi felfogás és ügyesség megszerzésére nem nyújtatik nekik helyes alkalom. E' néposztály, melly a' státusnak magvát, alapját képezi, egy részben kézi és gyári mesterséggel, és művészettel, más részben földmíveléssel foglalkozik. Két különböző tér különböző czélokra, így a' képezési módok's eszközök sem lehetnek egyenlők. Az iparos osztály együttvéve képezési szükségére magasb tanulmányokat igényel ugyan, de egyes tagjai valamint üzletök tárgyában szükébb korre szorítottvák, mint a' földmivelő, úgy kiképezetésük is egyszerűbb, 's midőn egyik a' géptanban tudománya minden szükségét felleli, a' másik csupán vegetanból készülhet a' legtökeletesebb iparossá, a' megelőző általányos elemi képzettség mindkettőnél egyiránt értetvén. Milly kiterjedt ellenben a' kör, mellyben a' földmivelő mozog! a' természet mindhárom országából tömérék anyag van teremtő gondjára bízva. Ismérie kell a' természet törvényit, mellyek szerint az ásvány, a' növény, az állat alakul, 's mellyek szerint a' két utóbbi él, gyarapodik, és tönkre jut; már ebben magában a' természet-tudomány minden ágai öszszefolyanak, és segítük azon számtalan elvet's föltételeket megállapítani, mellyeken a' gazdasági czélok helyes létesítése épül, ezekhez járul számtalan fogásnak ismerete, 's czélszerű alkalmazása, mellyek birtoka az úgynevezett ügyességet képezi, mi ismét csak több évi tanulás és tapasztalás gyümölcse. Hol vannak még más egyéb igények, mellyeknek megfelelni szükséges, hahogy valaki a' „jó gazda" czímét bitorolni nem akarja. Neki a' polgári magán-törvényekbe, status-gazdaszatba's a' kereskedés tndományába okvetellenül be kell avatva lennie. Mellyik tehát tulajdonképen azon osztálya a' társaságnak, melly olly kiterjedt ismeretekre szorúl, hogy hivatásának megfeleljen? Physiologus, orvos, vegykém, gépész, földmérő, fűvész, törvénytudó, rendőr, kereskedő'stb. 's mindez gyakorlati alkalmazásban, számtalan kamathajtó kisebb nagyobb tőkét, sőt a' közvagyont képező tárgy körül egy szemelyben! Vajjon gondolkozott e' nemzet e' legszámosb és legfontosb osztálya czél és hivatásszerű képez-tetéséről?

Örömmel üdvözölte a' nemzet fels. urunk királyunknak az iparos osztály számára állítandó tanodák iránti határozatát's nincs jóra való hazafi, ki e' korszerű atyai gondoskodást leghőbb hálával nem fogadta, 's annak eredménydús jövendőjéhez szerencsét nem kívánt volna, de okszerű értelmes mezőgazdákat képező intézetek után sovárgó nyilvános szótak még most is csak hoszasb időközökben, 's akkor is többnyire ollyanok részéről hallhatók, kiknek jámbor ohajtásaik már csak azért sem találak viszhangra, mivel egyoldalú nézet-terjesztések által a' többség a' földmívelés emelkedését olly előzvények után várja, mellyek kedvező körülmények közt is egy vagy több nemzedék korát igénylik, hogy valóban bekövetkezhessenek's a' mezőgazdaságra észrevehető befolyást nyerjenek. Igenis kívánatos, hogy kézi és gyáripar fejlődjék ki a' hazában, 's azt, mit az ország saját nyers terményeiből előállithat, ne szerze drága áron külföldről; mindenek fölött szükséges pedig, hogy országutaink jobb karba helyeztessenek, 's minden irányban csatornákat, vasutak állittassanak; ohajtható a' nemzeti bank is, község-rendszer's más egyéb korszerű institutiók; 's az emberi ész megtagadása nélkül mindezt nem kívánni, felszámithatlan nagy hasznukat kétségbevonni, pusztá lehetlenség. Szükség é azonban, vagy csak közönyös dolog é, hogy mig az említettekben czélt nem értünk, addig a' földmives megrögzött lustaságával's öröklött gazdasági schlandriánjával fel ne hagyjon, rozzant tökéletlen ekéjét jobbal fel ne cserélje, több és jobb takarmányt ne termeszen, 's ne törődjék vele, ha apró elmeceveszett tehene éhség miatt nem képes tejelni, vagy ha üsző bornyujja a' kora folytatás, tisztatlanság's éhséggeli sanyargatás következtében rosz anyjához hasonló silány marhává öregedjék? szükséges, vagy kívánatos é, hogy mig az ország egyik részében gyárkémények füstölgését látni szerencsénk

nem lehet, addig az ország másik részében a földmives minden civilisatio nélkül maradjon, és sem egészségesebbéket, sem polgáribb ruházatot, sem emberibb belső kényelmet nem ismervé lakják még tovább is barmaival egy ólban 's ezeket tán vadságra fölülmulva valamely alsóbb fokozatu emberfaj szerepét játsza még ezentul is? és mivel egyik vagy másik irányban vasut még csak tervezve sincsen, azért fölösleges é a kopár alföldet beültetni fákkal, és házi kertekben bojtortjány és vadbodza helyett gyümölcsöt, zöldséget 's egészséges főzeléket termeszteni? Végre ha a tudós-nak, mesterembernek, katonának, ügyvédnek, orvosnak és kereskedőnek ad a status alkalmat hivatásszerű kiképezetésre, miért tagadná ezt meg a földmivestől, kinek rendeltetése minden egyéb hivatás felett legfontosb 's az összes statusorganismusan azon alapot képezi, mellyen a közélet pyramisa emelkedik, melly ismét annál szilárdabban áll, minél erősebb szellemileg is az alap.

Ha földmiveléssel foglalkozó néposztályát hazánknak szemügyre vesszük, négy fő felekezetre oszthatjuk azt. Először helyre kell tennünk a kiterjedt nagy birtokok és urodalmak tulajdonosait, vagy ezeknek jószágigazgatására megbízott helyetteseiket. Ezekhez legközelebb állanak azon kis birtokosok és bérlők, kik 300—400 holdon fölül is terjedő józsaigaikat önmaguk gazdatiszt nélkül akarják, vagy kénytelenek kezelni. Egy sorban állnak ezekkel oly gazdatisz-teink, kik az önállóság kisebb nagyobb korlátoztatásával 's bizonyos meghatározott szabályok 's utasítások szerint kisebb nagyobb terjedelmű józsaigákat a tulajdonos vagy annak igazgató helyettese fölügyelése alatt kezelnek. Harmadik helyre sorozhatók a számra legnagyobb értékű 's kötelességeik és rendeltetésök tekintetéből legnagyobb figyelmet és gondot érdemlő városi és falusi földmivesek, kik jobbágyi telkeiket családai és cselédek segítségével nagyobb részt saját kezökkel művelik; az utolsó helyet foglalja el végre a napszámos és cseléd. Ezen négy felekezetenek saját viszonyihoz képest hivatásában illendően képezve kell lennie, hahogy mezőgazdasági működése 's törekvésinek azon eredményét ohajlja eszközölni, mellyet föld- és éghajlati kedvező viszonyink, a tudományok kifejltsége, külföldön e' részben tett haladás 's naponként szaporodó szükségink elérni nemcsak engednek, hanem fenhangon parancsolnak is.

Egyéb európai tartományok példájára hazánknak sem hiányoztak magasb ihlettségű 's hazafiu gondolkozásu férfiak, kik ez ügy fontosságát álltallatva, a hon boldogsága iránti kötelességök öntudatában részint a mult század végén, részint a jelen elején különféle irányu, terjedelmű 's alapu gazdasági intézeteket állítottak. Felejt-hetetlen marad Magyarország miveltési történetében a nagy F e s t e t i c s György, a' szásztescheni A l b e r t hg és Tessedik Ferencz hármassz. emlékezte. A' szarvasi intézet azonban, habár a' vidék földmivelésére nem épen nyom nélkül, az alapító nálálával egészen eltűnt(?) a' keszthelyi valódi athenaeumnak csak parányi árnyéka él még 's a' magyarvári intézet német elemeiben idegennek volna tekinthető, ha a' haza határain belül nem volna helyezve, de gyakorlati oldala különben is oly gyenge, hogy magyar azt csak czélszerűbb 's tökéletes intézet hiányában látogathatja. —

Korszerűbb 's a' haza közfigyelmére és felkarolására méltóbb tehát újabb időkben alig történhetett, mintegy gazdaképező központi intézet tervezete, minőt a' m. gazd. egyesület, mint számtalan teendőnek sorában első helyen állót a' lefolyt országgyűlésre pártoltatás 's létrehozatás végett benyújtott. Az indítványozott intézet célja, honi mezőgazdánk fenn elsorolt első három osztályának hivatásszerű tökéletes, és pedig mind elméleti, mind gyakorlati kiképezésére alkalmat nyújtani. Abba mind a' nagy urodalmak tulajdonosai 's jószágigazgatóik, mind az alárendelt gazdatiszt és kis birtokos, mind végre a' telkes jobbágy és majeros gazda arányszerű mező- és státusgazdasági kiképezetetését megnyerendő vala. Azonban a' terv jámbor obajtás, és t e r v maradt még eddig. Pedig ki gazdaságunk elhagyatott állapotát ismeri, fog é rajta kétkedni, hogy a' hazánk számára tervezett központi gazdaképező intézeteken kívül az ország külön részeiben még számos földmives iskola és árva intézet férne reánk? De miután országos intézetnek szükségét illy célra annyira nehéz sok hazánkfánál—ki az okszerű gazdálkodás hasznát nem ismeri—meggyőződésé okoskodni; a' törvényhozási heterogen elemeket pedig az indítványok roppant tömege közt nem mindig lehet a' teendők logikai sorozatában 's összhangzó elfogadásában tartani; összekulcsolt kezekkel várjunk é mindaddig, míg valamely szerencsés csillagzat példány-intézetet e' nemből is létrehoz? 'stb. (Vége köv.)

Szöveg a' duna-tiszai csatorna tárgyában a' külföldi tekintélyek véleményei után. (Folyt. s' vége.) A' földmunkák többi tételei elfogadhatók, 's e' szerint a' nélkül, hogy a' csatorna tervezete legkevésbé is

elkorosítottatnék, a' 13,900,000 pfta számított földi munkák költségiből összesen lezuhathunk 2,144,247 pftot, 's ehhez képest maradna az egészen emberi erő által végrehajtható földmunkára 11,755,753 pft.

Most nézzük a' csatorna-épületek öszletéből 's egyéb költségekből biztosan mennyit lehet leszámítanunk.

1) A' hollandi mérnökök a' pesti vizosztóra 830,000 pftot számítanak saját tervrajzok szerint; Clark ur 250,000 pftot vesz ezen toroki főépületre. Mi bátran tehetjük 600,000 pfta, már csak azért is, mivel a' hollandi mérnökök az épületek körül mindent szerfelett magas árban számítanak, bizonyosan a' hollandi és nem a' magyarországi árszabály szerint. Így p. o., mint a' B. P. Hiradó 445dik számában a' szerkesztői jegyzet bizonyítja, egy köb-öl téglafalat 85 pftba vesznek, mit a' legtekintélyesebb pesti építész rectificatioja szerint alig tehetni felére. Hasonlóképen a' többi épületeknél tetemes mennyiséget megkímélhetünk, nevezetesen:

A' hollandi mérnökök szerint		pftba; ez általunk bizton		pfta.	
a' pesti vizosztó kerül	830,092	számítható	600,000		
Haraszi zúgó	560,860	" "	300,000		
Baracsi szekrényzúgó kerül	495,960	" "	150,000		
Kömpöcz-csölyosi zúgó kerül	290,516	" "	150,000		
Dorozsmai zúgó kerül	162,211	" "	100,000		
" " " "	162,211	" "	100,000		
Szegedi zúgó kerül	162,211	" "	100,000		
" " " "	409,506	" "	300,000		
Összesen	3,073,567 pft		1,800,000 pft		

A' baracsi vizszekrényt, azon oknál fogva, hogy a' Duna árja betörése ellen biztosítható a' csatorna, tették a' hollandiak oly magasra, illetőleg 495,960 pfta, mi tehát a' fenébbi okoknál fogva a' közönséges nagyobb szerű szekrény-zúgó költségeire csökkenthető; Klence egy közbelső szekrény-zúgóra általában 100 ezer pftot, Clark pedig 50 ezer pftot számít. A' mi kitételeink ezekre nézve is tehát biztosan megmaradhatnak, és a' hollandi mérnököktől csak a' különböző árszabály miatt különböznek; egyébiránt ezeknek tervezetök után jöttek számításba.

2) A' szegedi partok végétől végiglen nyuló kikövezésére a' hollandi mérnökök 396,522 pftot számítanak. Ez is, úgy hiszem, devalválható, 's előbb csak az állomási és rakodási helyek lennének kikövezendő, mellyekre 196 ezer pftot elegendő.

3) A' kisajátításra 673,120 pftot van téve. Ez szerfelett magasra van rugtatva, mert a' csatornavonal nagyobb részben hasztalan turján mocsárokon és sziklavakon megy, 's így mintegy 2600 hold föld és Szegeden néhány kisebb-szerű ház kisajátítására legfeljebb 373,120 pft elegendő lesz. És bízva az érdeklettek hazafias kedvezéseikbe 's már tett ajánlásaikba, úgy hiszem, a' kisajátításra elég lesz 273,000 pft.

A' többi költségek, mellyeket a' hollandi mérnökök a' munkavezetésre, győpölésre, előreláthatatlan esetekre és a' csatornai személyzet kisebb szerű épületeire 'sat. felvesznek, egészen megállapíthatók. Ehhez képest a' 4,600,000 pftot tevő második főöszletből levonható = 1,873,567 pft; következőképen az egész 18,500,000 pfta tervezett költségből teljes biztossággal leszámíthatunk összesen = 4,067,814 pengő fto, miszerint maradna összes költség 14,432,186 pftot a' vizerő használata nélkül.

Mindezek után láthatja a' tisztelt olvasó, hogy a' hollandi vízmérnökök collegialis költségvetése után, akár Klence 50 milliója, akár Vásárhelyi ur 86 milliója 18 1/2 millióra le volna hangolva, ez pedig a' mi árszabályaink 's az előadott okoknál fogva 14 1/2 millióra devalválható. Ezen öszletből az ártatási munkára, mint fentebb láttuk, 11 1/2 millió pft esik. Most vegyünk az előadásra 2 milliót—mellyre azonban, mint az említett két lap számaiban megmutattam, elegendő 1,600,000 pft—és más 2 millió pftot vegyünk a' vizerőt elősegítő emberi munkákra; és ha most a' vizerő használata mellett a' hollandi mérnökök fentebbi arányát 16:1; (ti mint all a' vizerő használata az emberi munkához) egész biztossággal csak negyed értékére szállíthatjuk is, vagyis mint all 4:1, a' fenébbi 2 millió pftal a' vizerő elősegítése mellett megnyernénk 8 millió pftot, 's így megnyernők az előadás és a' segítő munkákra fordított 4 millió pft költséggel a' 11 1/2 millió pftnak levonandó 7 1/2 millió pft részét; 's e' szerint kerülne csatornánk 6,726,433 pftba.

Im, uraim! ha a' hollandi mérnökök arányának csak negyed részében engedjük is meg a' vizerő használatát, szerfelett kedvező eredményre mutat számításunk, pedig én több

hazai mérnökkel egyértelemben meg vagyok rendíthet-lenül győződve, hogy a' vizerő használata a' kedvező könnyű földalkat miatt nagyobb mértékben sikerülend, mint mennyit a' hollandi mérnökök arányának egy negyedre szállított értéke biztosít. Ámde, ha sokaknak úgy tetszik és jobban hangzik, mondjuk: hogy a' csatorna egészen emberi erővel fog kiásatni és kerül 14 1/2 millió pftba, de kérem szépen, számtételeinket folytassuk tovább, mert csak a' számvetés az, mi mindenben a' követendő ösvényt leghatározottabban kijelölni képes.

Mihez képest vonjuk le a' főnebbi öszletből a' csatorna mellékhasznait.

1) **Biztosan vehetünk 200 ezer holdat, mellyet a' csatorna egy részben közvetlen, más részben közvetve—azaz: a' kiszáríthatást lehetőségessé téve—kiszárít. Holdját 10 pfta számítva, tesszen 2 millió pftot.**

2) **A' hollandi mérnökök szerint a' hajók járásakor a' csatornán lefoly másodpercenként 869 köbláb víz és lefolyhat 1088 köbláb is. Szerintök az öt alsó szekrényzúgó mindegyikénél 10 lab bukása lesz a' víznek, azaz: minden szekrénynél a' mesterséges feltorlasztáson kívül, 10 labbal lesz a' felső vízszin magasabb az alsó vízszinnél. Ehhez képest minden szekrényzúgónál egy roppant erőmű építhető, melly 700 köbláb lefolyó kisebb vízmenyiség számításával is—Egytelvein után 415 löerejű lehet, 's így az öt szekrényzúgónál a' t. társaság összesen 2075 löerejű erőmű birtokába jutand. Egy löerőt évenként csak 80 pftba számítva, felérne az egész vizerő évenként 166 ezer pengő fto, mi 2,766,666 pftot tőkének hatos kamatját fedezzi.**

3) **Télen által a' dunai és tiszai hajók és mal-mok Szegednél és Pestnél biztos kikötőhelyet nyer-nének a' csatornában, mellyek jelenleg, mint tudjuk, számtalanszor a' jégjárás által tetemesen megrongálatnak, nem ritkán nagyobb számban egészen tönkre tetetnek. Az innen várható jövedelmet, minden bizonyos adatok hiányára melletti is, bátran tehetjük évenként 12 ezer pftot, melly ismét 200 ezer pftnyi tőkét fedezend.**

4) **A' fenébb említett 2075 löerő kifejlesztése számított vízmennyiségen kívül lehetne még 150 köbláb vízzel másodpercenként rendelkezni 's ezt öntözésre használni. Ezen tétel bizonyos jövedelmét előre tudunk szinte nem lehet, de a' mesei gazdálkodás naponkinti fejlődésével a' legörvendeteseb eredményre kecsegtet. Előlegesen tegyük csak 12 ezer pfta, mihez képest ismét 200 ezer pft tőke hatos kamattal fedeztetnék.**

5) **Egész Pest városnak földalati csatornait a' Dunánál mellyeben fektő ezen csatornába lehetne vezetni, mi által tömérék pincese és földalati boltok biztos állapotba helyeztetnék, mellyek jelenleg a' Duna feláradi magasabb vízállásával szerfelett sokat szenvednek és czélukra nézve alkalmatlanokká válnak.**

Ezek volnának a' hajózási czélon kívül realis mellékhasznai a' pest-szegedi csatornának, mellyek öszszévéve 4,966,666 pfta rúgnak, mit lehuza az egész csatorna végrehajtási költségeiből, a' 14,432,186 pftból, világos, hogy a' pest-szegedi csatorna szoros értelemben egyedül a' hajózási célra nem többé, mint 9,465,520 pftba kerül 's pedig így is oly módon, ha a' vizerő mellőzésével az egész csatorna emberi erővel fog kiásatni tervezett nagyszerűségében. —

Tehát legfeljebb 9 1/2 millióval nyerhetjük meg azon nagy vízi utat, melly után édes hazánk egy század óta epedve vágyik; azon utat, melly a' tiszai hajózható vízszekezet öszszekapcsolásának a' Dunával egy közép lánccszemét képezi; azon utat, melly egyedül lehetőségessé teszi, hogy az amsterdami hajó Szeged falai alatt lobogtassa vitorlát; azon utat, melly roppant erőműveivel rövid idő alatt gyáripárt fejlesztend azon vidékben, melly tősgyökeres magyaroknak lakhelyül szolgál; azon utat, melly a' mezei gazdálkodást bámulandó fokra emelendi az ország kellő közepében jelenleg műveletlenül tespedő nagy pusztaságon; azon utat, mellynek terjedelmes környezetén naponkint ezek meg ezek fognak sűrűve forogni, hol jelenleg egész napokon át egy emberi lény sem mutatkozik és nagy kiterjedésén síri esend honol; azon utat, melly élő vízzel termékenyít és diszesít 72 □ mérföld területet, mellytől a' természet a' legcsekélyebb patakocskát megtagadta!!!

Mindezek és még több meszszeágazó haszon, mellyeket a' pest-szegedi csatorna az ország középpontjából minden egyes távolabb fekvő részekre kisugárzólag eláraszt, nemde olcsón vásároltatnak meg 9 millió pftal? és megvásároltatnak a' vizerő használata mellett, erős hittem szerint, még sokkal olcsóbban is!! 'S kérdem: hol van

jelenleg azon intézet, melynek létrehozása aránylag honunkra nézve nagyobb haszonnal kecsegtet? 'S ép azért, mert száma tömérdek ezen csatorna jótékony kifolyásainak: nem lehet eléggé csudálkozunk némelyek felszínes avatatlanság-szülte könnyelműségén, mellyel e' csatorna fölött a' czegléd-kecskeméti vasut létesítése elhatározása után, a' pályát eltörhetni vélik, eltörni szeretik 's eltörni akarják. Ám legyen vasut Czegléd-től Kecskemétnak, 's ha úgy tetszik, innen Szegednek; ezt csak ohajtanunk lehet. De ez nem határozó körülmény, mint némelyek hinni szeretik, a' sokkal fontosabb csatornai vállalat megdöntésére. Vasut a' pest-szegedi csatornát, mellyhez nagyszerű közgazdasági elvek csatolva vannak, semmi tekintetben nem pótolhatja. Miről kétségen kívül akkor fog még a' vak is meggyőződni, mikor már létezendik a' vasut — melly oly olcsón, mint e' csatorna, szállítani soha sem fog — 's ha csatorna nem lesz, nagy a' termékeknek a' régi utat követendi. Közlekedési szempontból részéről a' pest-szegedi csatornának roppant fontosságot nem azért tulajdonítok, mert 24 mérföldnyi új utat nyit, mert 24 m. földdel szaporítja belköllekedésünket és még sokkal többel rövidíti a' vízi utat, „hanem azért legfőképp, mert a' meglevő tiszai hajózható vízszereket tökéletes kifejlesztésként eszközözend; mert Amsterdamtól Pestig terjedő nagyszerű vízi közlekedés a' tiszai terjedelmes hajózástól megszakadt láncolatának összekapcsoló 's összefüggéstől láncszemét teendő, melly nélkül a' tiszai vízszereket hajózhatók kifejlesztésére soha nem számíthat; szóval: a' pest-szegedi csatorna koronája a' dunai és tiszai hajózásnak, melly ha egyszer létesül, főleg az utána könnyen létrehozható csongrádi és izsáki ágvalokkal, egy roppant vízi közlekedési hálózattal birandunk az ország közepéből minden irányban messzre kiágazandóval.“ Egyszerre felfogták ime nagy fontosságát a' pest-szegedi csatornának az annyira practicus hollandi mérnökök, kik igen bölcsen 's minden ingadozás nélkül határozottan megjegyzik, hogy e' csatornát vasut nem pótolhatja, de később ezen csatorna maga még egy vasutat is szükségessé teend.

Közgazdasági szempontból roppant fontosság tulajdonítható e' csatornának, az általa nyújtandó közlekedésen kívül, meg a' vele összekötött nagyszerű egyéb célok és hasznok végett is. Kiviteli lisztőrő malmok felállítására szorgalmaztatik, hogy gabonakereskedésünkben ne maggal, hanem liszttel üzhessük kétszeres nyereség mellett eladásainkat; pedig ezen csatornán összesen 2075 lóerőre milly roppant gyarmalmok létesíthetendők!

E' csatorna nemzeti közszükségeink halmazából százados ohajtatás mellett fölmerült vállalat, egy nagyszerű intézet, mellynek anyagi és szellemi jótékonyágát az egész partvidék százezrei élvezendik, kikben hatalmas ösztönt gyulaszt uj ipar- és szorgalomteremtésre, midőn a' vasutak csak legfeljebb a' nevezetesebb állomási helyeket boldogítják. E' csatorna ügye, mint láttuk, jelenleg tisztában áll, létesítése könnyen lehetséges. létrehozási költsége sem rugoly öszletre, mellytől erősebb akaratu nemzet vállalkozási szelme viszszaforadhatna. Tudományos tekintetben is ritka fontossága e' csatorna. A' vizerővel dolgoztatás elve fogna itt diadalmaskodni; oly elv, melly anyai vitatkozást szült; oly elv, mellynek illy nagyban alkalmazása Európa figyelmét magára vonná, melly a' vízi közlekedések sokszorosan olcsóbb előállításában a' mostani haladó nemzedéket egy nagy ugrással előbbre varázsolná; mellynek illy nagyszerű 's mégis több szakértő előtt biztos kísérletét az érdeklettek nyugodt kebellet tekinthetnék, mert a' csatorna munkájának költsége egészen emberi erővel kiállításra van bázisozva. Nincs tehát semmi veszélyeztetve, de lehet és van igen nagy 's bizonyos kinézés a' roppant nyereségre!

Mindezek után nincs egyéb hátra, mint hogy minden jó hazafi, kinek hazája felvirágzása szíven fekszik, hő pártolással apostolkodjék jelenleg e' csatorna eldöntendő ügye mellett. Részéről hiszem, hogy statusgazdáink választottjai, kik a' nemzetünk jólléte emelésére 's kifejlesztésére czélzó intézeteket nem egyoldalulag fontolgatják 's nem ragdatva el oly országban, hol mindent előlről kell kezdenünk, egészen a' divateszmék sodró szeszélye által, komoly átgondolással körülményeinkhez képest a' pozitív hasznost, nagyszerűt 's valódi szükségost a' játszi fénytől megkülönböztetni tudják 's akarják; mondom, statusgazdáink ime jobbai a' pest-szegedi csatornát lelkes pártolással hiszem tovább is erőlyesen támogatandják. Ezuttal nem mellőzhetem el hazánk gazdáit, ipargyárosait 's mindazokat felhíni e' csatorna ügye tehetségökhöz képesti előmozdítására, kik a' mezei gazdálkodás és gyáripár terjedésén buzgólkodva törekvesnek; kérem szépen, fontolják meg, milly hatalmas rugonya e' csatorna mindkét cél gyors fejlesztésének. 'S bízom a' nemzet erős akaratában is, hogy nagyszerű érdekeivel összeforrt százados kedvencz eszméjét, mellyt csak most valószínűsíthetünk, vagyis a' nem lökendi el magától, hanem még lelkesebb ápolásban

részesítve, életbeléptetésének netalán még utjában álló akadályait szilárd akarattal elhárítandja.

'S most végre új erőt kívánok Istentől azon lelkes honfiaknak, kik e' csatornai vállalat élén állnak, és nemcsak példátlan buzgósággal ernyedetlenül fáradoztak, hanem tetemes pénzbeli áldozatokat is tőnek, míg e' csatorna ügyét tisztára kifejtették 's kik jelenleg ismét csüggedetlen kitűréssel e' csatorna létesítésén erőlyesen munkálkodnak. A' nemzet áldása kísérelje lépteiket, és a' nemzet örök hálijában örökítendik emlékezetöket, 's dicsőített nevék fényleni meg nem szűnő világánál maga e' vállalat nagyszerűsége fogja örökre hirdetni a' jövő nemzedéknek: mit tehet egy hajthatlan erős akarattal párosult hazafiai érzet!!! — Horváth József, hontmegyei főmérnök.

Tornamegyéből. B. Vendégi nov. 6kán. Folyó évi aug. 24kén főispáni helytartónk elnöksége alatt kezdetett 's folytatott évnegyedes közgyűlésről, súlyos betegségbe estem miatt tudósítást nem küldhetvén, azt némileg most pótolni kívántam, ámbár közérdekű tárgy nagyon kevés fordult legyen elő.

Nádor ó fensége levele, mellyben, hogy Pestmegye felszólítására a' felszázados ünnepély iránti tanácskozássra követeket nem küldöttünk, köszönetét nyilvánítja; másiban pedig az országos pénztárak feletti számadások eredményét közli, tudomásul vétettek.

A' helytartótanács azon kérelmünk következtében, melly szerint egy csendbiztos helyett kettőt rendszeresíttetni; a' mérnök évdíját pedig, minthogy a' közmunkák igazgatása 's azokrai közvetlen felügyelés reá bízott, alapítatni kértük, pénztárunk állapota kimutatását kívánja; mellynek teljesítése elrendeltetett. A' hivatalképességet kiterjesztő új törvény ereje mellett egy nem nemes ifjút a' testőr-csapatba bevételre ajánlván, annak el nem fogadása adatott tudunkra, a' be nem vétel oka elhallgatásával, mit sajnos tudomásul vettünk. Szinte tudomásul vétetett azon intézvény is, melly a' nyugpénzes katonatisztek ellen, a' reájok esendő országos kivetések meg nem fizetése esetére rendelendő végrehajtás előtt a' dolgot legfelsőbb megvizsgálás alá terjesztetni rendeli, ámbár ez is a' katonaságnak polgári hatóság alóli kivétele — melly miatt már sok kellemetlen sulódás támadt, — így pedig kevesedni nehezen fog. Hasonló sors érte a' karloviczi érseknek a' görög nem egyesült vallásra átmenet tárgyában kelt körlevelet megsemmisítő; nemkülönbön a' katonaság számára e' honban eszközözendő lóvásárlást hírű adó intézvényeket is; arra pedig, melly postai naplók vezetését rendeli, ujra 's ki tudja hanyadik felírást határoztuk a' már egy év óta megállapitva levő postavonalnak megyénken keresztül vezetése, sikerbe vétele iránt, a' mi, mint hire van, csupán a' megszüntetett vonalon levő két postatiszt miatt halad, — pedig a' köz szolgálat és közönség szüksége előbb való egy pár egyed magány-ha szánál vagy kényelménél. Egy, büntetés-kiállítás végett fogházunkba, a' katonaság részéről haza küldetett egyed helyett mást állíttatni rendelő intézvényre megirjuk, hogy mivel főorvosunk bizonyítása szerint a' nevezett katona haza jövetelekor szinte már azon érdaganatban vala, mint midőn a' katonasághoz visszakisérte, — be nem vétetett, ez okból mást állítani nem tartozunk, mivel az különben is haza lett volna bocsátandó, mint alkalmatlan.

Pozsony megyének a' csőd-hirdetvényekre külön lapot megindíttatni kívánó indítványa, úgy szinte Turpolya közönségének a' kormány intézkedései ellen gyómolitást kérvő felszólítása pártolatlak. Gömörnek a' koldulástul idegeneket eltűltő határozata elfogadott, nálunk már régen hasonló létező; — Zabolcsnak a' főispáni helytartók törvényszékenei elnöklése ellen közölt felszólítása tudomásul vétetett; nálunk még olyan eset soha nem fordulván elő. — A' m. gazdasági egyesület titoknoká által megküldetett Robert és Dézma című munka; úgy a' Korizmics rétöntözési törvény-javaslatja is az országgyűlési tárgyakkal foglalkodandó választványhoz utastíttattak. Ugyan a' m. gazdasági egyesület felszólítására, a' köztelek felépítésére ajánlatok eszközölése határozottatott. Zay Károly gróf és a' kassai nőegylet a' gyáraikban készült posztót ajánlván, — a' hol minőséghez képest jutányosabb, ott vétetni határozottatott. Csak a' zay-ugróci gyár készíttvényei közelebb lennének kaphatók! — A' házi adó jövő évre 9944 ft 35 xrban állapíttatott meg.

Torna megyének oct. 8dikán választott tisztikara a' lapokban hibásan közöltetvén, azt ezennel szükségesnek látom, különösen a' naptárak miatt kiigazítani: első alispán lett szavazás által: Komjáthy Sámuel; másod alispán felkiáltással: Soltész János; főjegyzőnek kinevezetett Lovász Miklós; aljegyzőségben megerősíttetett Pathy József tiszteletbeli főjegyzői címmel; becsületbeli jegyzökké nevezettek: Gedeon Imre, Ardényi Ferdinánd és Szentmártonyi József. Főpénztárnok maradt Gelley István. Fő ügyész megmaradt Zsarnay Imre; alügyész lett Gotthárd Jób; a' felső

járásban főszolgabíró lett Soltész Gábor; alszolgabíró: Lükó Géza; esküdtek: Szányi Ferencz és Csutor László; becsületbeli esküdte: Neogrady József. Az alsó járásban főszolgabíró maradt Gedeon János, alszolgabíró lett: Papp János, esküdte lett Zsarnay Pál, maradt Csiszár Zsigmond, becsületbeli esküdte nevezetett: Várady Károly; lajstromzó lett Lovász Sámuel; becsületbeli számvevőnek kinevezetett Péchy Ferencz, ki azon hivatal eddig is viselte, irnokoknak kinevezettek: Biberly Szilárd és Gyarmathy Gábor, csendbiztos lett: Szalóczy Károly; főorvos maradt: Sihulsky Alajos, seborvos Kuppis Antal, rendszerinti mérnök Pazar Dániel, becsületbeli mérnök Pruzsinszky Andás és Sthymmel N.

Vidékünkön oct. végeig nyári idő járt, de nov. 1-sőjétől kemény hidegre fordult 's minden éjjel növekedik a' hideg. A' burgonya itt is rothad, köblét, ha vevő volna, egy váltó forint is vesztegetnék, pedig nem is sok lett. Az őszi vetések olyan buják, hogy néhol kaszálni 's marhával étetni kellett; a' szüret általjában vékony volt, mivel a' szőlő elrothadt; de minőségre nézve jó bort várhatni, ha csak azon elterjedt hír nem valósul, hogy az idej borok ecetesülésre lennének nagyon hajlandók. A' sok csapáshoz még ennek is kell járulni, hogy a' mérték teljes legyen, pedig már most is nem kis aggodalom lepte meg a' népet a' jövő aratásig élélhetés miatt; mivel a' megye egy negyed részét a' jégeső elverte; még is a' katonaság nem hogy elvitetett volna kérelmünkre, sőt még több jött, mint nyárban vala.

L. M.

Zalaegerszeg october 5dikén. Milly ragályos legyen a' rossz példa, még pedig a' választásokat tekintve erkölcsi és vagyoniilag megromlott nemesi testületből milly veszélyesen eszi magát rákfene gyanánt át a' korteskedés mérge az eddig e' részben majd egészen ép polgári testületbe az erkölcsiség és munkás szorgalom gyökerét ott is feldulandó: ennek hű, de szomorú képét mutatá városunkban e' napokban véghezment tisztválasztás, melly csak városi volt ugyan, de igen is hű másolata a' nyers kortesekkel történni szokott megyei választásoknak, mellyeket, erkölcsöt és vagyont, testet és lelket egyiránt gyilkoló tivornyák, rémitő rivalgások és sokszor kicsapongások megelőzni 's követni szoktak. A' választók két pártra valának itt oszolva: az egyik magának magy ar nevet adott, míg a' másikat ugyanaz németnek*) nevezé el; de mellyet sokan a' viseletről ítélve józan pártnak, valamint amazt kicsapongónak nevezetni igen méltán szereték volna, kivéve ebből minden esetben több jámbort, kik a' csábitás sipja után indulva minden meggondolás nélkül vegyültek belé. Lássuk tehát mind két párt viseletét 's tetteikből ítéljük meg őket.

A' magyar pártiak kilépvé vagy inkább elcsábíttatva csendes műhelyökből, melly sokak számára egyetlen kenyérkereső hely, magukra hagyva szeretni kellő övéiket, nappal már hetek óta ittak és dorbézoltak; éjjel pedig csapatokra oszolva az utcákban barangoltak hangokat adva, hasonlókat azon szép fülű állatokéhoz, mellyek hallására a' józanok szellet szoktak jövendőlni, mondatokat rivalgva a' még hivatalkodó érdemes bíró és tanács gunyolására irányítottak 's a' munkás és józan lakosokat álmaikból felverőket, e' közben több ablakot bezúrtak, 's a' más pártbeliekkel, ha velök találkoztak, verekedésre keltek, elannyira, hogy M. J. városbíró az illy rendtelenségek megszüntetése végett F. J. járásbeli főszolgabíróhoz lón folyamodni kénytelen, ki dobszó mellett ki is hirdeté az éji csendháborító ellen a' rendre utasító parancsot, azonban fájdalom! semmi sikerrel, mert ment a' dolog ezután is mint eddig, egyik éj átadta másoknak a' rendtelenségek fonálát. És kik voltak a' szép magy ar nevet bitorló párt kolomposai? Kérdi tán az érd. olvasó? Ah ne kérdezzel nemes urak voltak azok, kik meg nem eléglőlvén azzal, hogy megyénkben sok, a' korteskedés üzése által vagyoniilag megromlott főnemes már csak zsidózebből kandikál ki; hogy a' köz és alnemes nagy része már derakasan demoralisáltatott, átvinni törekvesnek ezen erkölcs és vagyon-pusztító mérget a' polgári testületbe, ott szerzendők neki számtalan ártatlan áldozatot 's hogy törekvésök nem sikernélküli, szomorú tapasztalásból mondjuk. A' gaz és a' bün tenyészik ápolás nélkül is, hátha még ápolatják? Ezen nemes urak szórák leginkább a' gunyos és becstelenítő szavakat és mondatokat a' még hivatalkodó érd. tanács ellen, de épen ez által mutaták meg azt, hogy ők magok minő címekre 's nevezetekre legyenek méltók. Természetes hogy e' tekintetben a' kolompósaktól a' sereg sem maradt messze hátra; mellynek ha fülébe kiálthatnánk, igen szívesen azt kiáltanók: dicsőbb és hasznos dolog: a' fordító bot mellett működni, mint kifordult észre mutató kurjongásokat tenni, a' műhelyen öltögetni, mint sületlen ötleteket kiabálni 'stb. 'stb. — És mint vi-

*) Mindnyájan beszélnek magyarul, ha némelyek nem is jól. Tud.

gálja, magoknak tulajdonítsa vakmerőségüknek büntetését. Isten kegyelmeiket éltesse jó egészségben. Kolozsvár 6. maji 1696. Szolgáló jó akarója, g. Apór István m. p.

E' kápolnát egy Montsch nevű szászvárosi királybíró lerontatta 's köveiből Kenyér vizén hidat építtetett. A' mostani szászvárosi pap Nagy Sándor állította, minekutána kath. püspök gr. Batthyány Ignác új kápolna-építés terve következett halála miatt nem sikerült. A' mai szobor felírását mindenki tudja: QVis LoCVs CLADIs Stephanl Báthorl et PaVLI KInIsI TVrClS Datae (1479) ezzel: Francisco Iaugostoz rege imperante, Georgio Bánfl de Losoncz Gubernante. Én igen sokszor megnéztem ez oszlopot, hol a' dicsőken kívül egy derék férfi 's egy tanulótársam alszik eltemetve..... Az emlékről a' felírások törve, kihullva, olvashatlanná lettek 's az oszlop oly rozsz, hogy érinteni is veszedelmes, nehogy oda sujtson. Szentségtelen kezek és az idő elrombolták. Búsán néz az elhunytak síremléke 's fájdalmasan kér új életet. Közlebről egy vas keresztet találtam itt, azelött két finom ezüst menteboglárt adott egy juhász 's most egy szántó oláhtól Kazimir János ritka ezüst pénzét kaphatám. Egyik oldalán a' király képe, másón egy vágató lovas 's 1665. Kazimir János (1648—69) a' „liberum veto“ behozója, mellyélfogva egyetlenegy megyekövet ellenzése eldöntheték a' többiek végzéseit. E' pénzt kevéssel verték az előtt, midőn Kazimir János király az országgyűléshez tartott beszédében könyves szemekkel szónokolta ellátnokai lélekkel, miért, kitől és mikint fog majdan Lengyelország felosztatni. Kazimirtól maig be sok idő, be sok változás..... Most egy hintó döcögött ki az utból, mellyből a' szobor előtt egy hasas, most nem „nagy“ de kis hátszegvidéki ur lép ki. Üdvözlöttük egy mást. — „Ön Dévai Gergely.“ — „Szólgálatjára nagyságos ur.“ Ezjól esett a' jövevénynek, mert kezemet rázta. — „Ez emléket akarám látni—szólt—Döbrentei emelte ugyé 's itt halt meg Mátyás király? —

Féltém, hogy agyonüti a' szobor. Illy kérdés honfitól! Ünnepegyesen mondom, ő ezt kérdezte. Felvilágosítám őt a' multról 's azt érte, hogy e' szobor új felépítésére kész lesz öt p. forintot adni, 's én a' kezemben levő két lengyel pénz egyikét neki adám, mondván, hogy a' lengyelnek nemzeti királyaiak pénzeit nyakukon hordják, mert tisztelik ez erekléket, mint hajdani nagyságuk emléket. — Aludjatok csendesen honfiak, tán lesz valaki, ki ötven forintot ad egy sírkőre, mellyre nevetek felírva nem átkoz meg az utókor. †

Magyar tudós társaság. — Legközelebb megjelentek academiái költsége: 1) az academiá nagy nyelvtana illy czimvel: A' magyar nyelv rendszere, n8r. XII. és 374 lap, velinen kemény táblába kötve ára 1 ft 30 kr. e. p. 2) az évkönyvek VII. kötete, a' főhg. nádornak, felszázados örömnünnepére ajánlva; 90 lv 4rétb. Ő fensége aczélmetszetű, és körösi Csoma Sándor élet után készült kőrajzi, arcképeikkel; finom vel. vázsonba kötve 7 ft, papíros tábl. 6 ft e. p. Kaphatók Eggenberger József és fia acad. könyvtárosoknál, 's általok a' két haza minden könyvkereskedőnél. Pest, nov. 12. 1846. Dr. S. S. S. Ferencz titoknok.

Pesti szegény-gyermek-kórház. A' fenséges nádornak, mint kegyes pártfogója a' pesti szegény gyermek-kórháznak, f. hó 10én a' nevezett intézetnek szép számu fejrühakat küldött, gyöngéden érintvén a' mellé csatolt jegyzéken, november tizenkettedikét, mint fenséges férje ötven éves nádorünnepét. — Az egyesületi választvány, mély hálával fogadván ő főherczegségének színtolly gyöngédeklü, mint magas jótékony-ságu érzelmeit, azon obajtását fejezi ki: vajha e' magas-tos példa dicséretes utánzásra találna, 's több lelkes honfiak 's honleányok, ezen, főleg a' közelebbi hetek aggasztó napjainak szerencsés eltünése után, kétszeres érdekű örömnünnep emlékére, nő pártolásokban részesítenék e' közhaznu, parányi erővel eddig is oly sokat birt intézetet. — Ugyanezen alkalommal helyén lesz megemliteni, miszerint özvegy gróf Andrássy Károlynak, szül. Szapáry Etelka grófnak, Eckstein Adolf, intézeti ügyvédünk közbenjárására, a' kórházban betegágyat alapított ez er pengő forinttal, és Saint Leon ur, e' f. hó 6kán a' nemzeti színházban adott hangversenyek őt illető fél részét, azaz 61 ft 24 krt. pengőben (melly özvegy még G ö r g e y ur egy és nagys. M a r c z i b á n y i Lajosné őt pgo forinttal járultak) az említett jótékony célra átengedé. — Köszönet a' nemes emberbarátoknak 's forró hála a' nemzeti színház tisztelt igazgatóságának is, melly az intézet iránti jótékony hajlamát már több ízben, midőn idegen művészek nemes czélokra rendeztek előadásokat, bebizonyítani sziveskedék. — Az igazgató választvány nevében Frankenburg Adolf m. k. egyesületi titkár.

A' Pestmegye pártfogása alatt álló hazai első takarékpénztár kormányzó választványja kedvetlenül tapasztalván: mikép a' hozzá kölcsönért folyamosodó kivált járattanabb jobbágyokat és pestbudai háztulajdonosokat némelly egvedek, — nem elégedve meg a' folyamodás föltételeért járó mérsékelt díjjal, — közbenjárás 's a' folyamodók ügyében fáradozás és állítólagos költségek czime alatt gyakran megszarolják; ennélfogva ujalog figyelemzetnek minden rendű folyamodók, a' pestmegyei jobbágyokra nézve pedig az illető urodalmi ügyvéd urak és helység jegyzőji, hogy e' részben minden beavatkozó to-lakodók zsarolásaitól, — kiknek közbenjárására a' takarékpénztárnál semmi legkisebb szükség sincs, költségeik

pedig a' folyamodók által különben is saját erszényükből beszerzett szabályos oklevelek illető díjain kívül nem is lehetnek — ovakodjanak, az utóbbiak pedig a' kölcsönt venni kívánó jobbágyok részére folyamodásokat, — a' mennyire csak lehet, magok készítsenek, vagy legalább azt nevéük rájegyzésével hitelesítsék, 's ne engedjék, hogy a' jótékony-nak reményelt 's annak lenni is kellő takarékpénztári kölcsön a' szegény folyamodókra nézve alig elviselhető te-herré válják. Kelt Pesten november 9dikén 1846. Választványi rendeletről Szalay József m. k. jegyző.

A' Josephinum nevű pesti árvaház részére folyó évi october havában történt adakozások: Kéler Sándor 2 ft; Asch Mihály 3 ft; Porak József 2 ft; Wagner János 2 ft; Gilbming Ferencz 2 ft; Manega Sándor 50 ft; Kaldy József 1 ft 6 kr; Wallner Orsolya kisasszony 5 ft; Liszt Ferencz 240 ft; Mayer Teréz asszonytól 5 ft; Paskovszky Annától 2 ft; Dretzbacher Magdolna 2 ft; Vikusch József 10 fontszappant. — Az intézeti kápolnához: Kern Mária asszonytól 4 darab viaszgyertya. Zóhls özvegy asszonytól 2. oltári bokréta, Gayer Johanna asszonytól 5 darab miseszolgáló ruha. Melly adakozásokért a' biztosság részéről illő köszönet kijelentetük. A'igner Ferencz m. k. pénztárnok által.

Budapesti napló. (Nov. 15dikén.) Vahot Imre Magyarföld és népei' című folyóiratának Vdik füzeté megjelent 's vásárlni különösen a' tisztavidekieknek ajánljuk. Erdékes tartalma: Bártfa és a' bártfai fürdő; tiszaháti népelet Beregmegyében; a' parádi fürdő; Gyöngyös; mindenik képpel. — Vahot „Költő és király“ vigjátéka is megjelent. Ára 40 kr. pp. —

Ujévre változások készülnek a' hírlapirodalomban, mert az előfizetők egy helyen fogynak, másutt szaporodnak, 's az így megingatandó irói kedély is köpenyeg-fordításra kény-szerűnd; részünkről nagyon sajnálunk, ha valami súlyos botlásról kellene értesítenünk. — Mint halljuk, az „Ungar“ magyar segédet fogad. — A' „Divatlap“ többször jelenik meg hetenkint. — Végre a' politikában sem lesz rákhaladás, 's mind ezek közt egy jókora „Dongó“ böngészni a' czíra ritkaságokat. Illy fölmerülő élelénységben tehát méltóztassék a' t. közönség fizetni a' haza javára szentelendő munkásságot.

Már hiszen urak! tisztelet becsület — de igazság is: ha valaki avatlan kézzel támadja meg a' magy. irodalmi szent-ségeket, annak tollára kocziatani mindenkinek joga van. Ezt tevék mi is, 's úgy hiszünk minden jó érzésű magyar író egyetérté velünk Z. irányában, ki midőn utóbbi évtizedünk termékeiről igazságokat akart elszavalni, badar kikelésekben öszpontosítá bíráló tehetőségét. De önök feledék az egyenlő fegyverekről szóló szabályt 's teljességgel nem volt joguk physikai argumentációhoz folyamodni; hiába hímeznők há-moznók, most az egyszerű tulsó félen ünnepel az igazság. A' tényre ki kell mondanunk roszalásunkat, ne bélyegezze iro-dalmunk embereit; ez csak egyes tévedés lehetett. Hisz így a' mézáróst, kinek roszt mértékéről szólnak, a' targonczást, vámost és bérkocsist, kiknek durvaságát emlegetjük, 's minden ingyenlőt, kinek erkölcselenségét kárhoztatjuk, szabá-dalmazunk saját modorában viszszaforlósra.

Színpadunkon mult szerdán lépett fel Heindl fuvalavir-tuóz; jlesen 's érzelemhez szólólag hangoztatá fuvoláját; ugy hogy egy szerencsétlen fuvalás fölvevé magában két hé-tig elő sem venni hangszerét, mert — ugymond — illy bájos hangokat nem csalhat ki belőle. Ugyanez este néhány né-met szomszédunk arról akart meggyőződni: hogy az angya-lokat ezután Fannyknak híjják. A' sok tánczos Fanny után Sterneg Fanny báró kisasszony mint műkedvelő lépett fel színpadunkon 's örömmel üdvözlé a' közönség. Az elénekelt népdalok új dallamát azonban nem mondhatjuk igen sze-rencesnek a' mesterkélttség miatt, mert az egyszerű termé-szettelvalta hangokban mi inkább gyönyörködünk.

Mint értesülénk, Sary Fannyt Cerrito magával vitte; így remélhetni hogy a' művészeti pályán ő is sok virágot gyű-jtenet össze. Saint Léon kis nejevel 1300 d. aranyat emelt el a' nemzetiből; hála fejében ugyan egy jótékony czélu hangver-senyt adott S. Léon (mint hegedüviruóz); de a' bájos Cerrito lábacskaíj egy mozzanat sem tettek a' szenvedő emberiség-ért; 's így nagylelkűségben utólrte előképt 's jattársát Elsz-ler, más tekintetben fölülmulta; 's nagylelkűségéért meg-nyerte a' tiszteleti éjzenét, hol hir szerint mezitlábás utczasu-hanczok is tarták a' fáklákat; helyesebben talált arcképt művészi ecset sem adhatná.

Világosságra urak! ez a' jelszó Budaváros tanácsánál 's azért évi költségvetésit ezután szinte nyomtatásban adand-ja ki, mint Pest, mi egy lépéssel közelebb viendi azon pont-hoz, hol tisztába jöhet önmagával.

Az üllői uton, — mint annak idején említők — nagy ha-di laktanya épül; ez Pest városának egy millió forintjába ke-rül; födele a' tüzkarmentő hivatalban 100 ezer forintig biz-tosítottat. Ez épület által katonaszállásos tekintetében ne-vezetes költségösszeget takarít meg a' város, mi által az a-dózást is kiméletesbiti. Annál több pénz jut majd építkezé-sekre. Fővárosunk már eddig is annyira terjed, hogy a' váci ut melletti temetkezés jövő julustól kezdve megszünendik, így foglalják el elők a' holtak tanyáit; ki tehát ama díszkert-ben kíván végnugalmat találni, siessen jövő julusig meg-halni!

A' győri lap ifju Szabó Pálról azt hírli, hogy ez Ham-burgból „The Virgin“ nevű gőzösön Amerikába hajózott; tá-vozza után 6 órával érkezett a' nyomozó levél, kisse későn. A' szökevény sebészi oklevéllel utazik, 's meglehet hogy a' se-beket, mellyeket itthon okozott, más haza fiaival is éreztetni fogja.

Minap néhány akasztófavirág Budán egy kertésznetől 300 forintot rabolt el. Hiába kiáltozott a' nő segítségért, a' pénzzel nyomtalan tuntek el. Vásárunkon számos hasonló ki-sérletet tesznek, de szörnyen átkozzák a' vészés atillát, mert ugy látszik, mióta magyar kőntös feszül rendőreink kebleire, a' mostani erélyes kapitányság alatt hatalmas marokkal csipegetik be az illy keresetü legényeket.

A' sz. lőrinci pusztán 's a' rákoson mintegy Sezer sz. mar-ha van vásárra kiállítva, köztök derék czimeres ökrök és jó sóre tehének. E' szép szám naprólnapra fogy; mert Budapesten jobban szeretik asztalon látni a' marhahust, mint rendezetlen csoportban.

Minap becses személyünket egy járdán vágató bérko-csis ugy falhoz szoritotta, hogy ha egy pinczelyukba nem menekszik lábunk, most láb nélkül kellene járnunk; illy hely-zetet pedig igen kényelmellen, 's figyelemzetjük a' t. cz. lóhaj-tokat hogy nem kívánjuk ismételtetni.

Szerdán este egy vendéglőbe két nő érkezett, a' fiata-labbik mellett vidor lányka, velök egy legalább is olly zord-on tekintetű férfi, mint a' pesti házmeztetek. Beszélgetésük vigan folyt, ettek és ittak, nagyot ittak! Távozásuk után egy szomszéd házban keletkezett zaj kicsődíté a' vendéglőbelie-ket 's mi történik? az említett nők idősbike sáfáni mosolylyal öleve viszi a' lánykát, a' másik pedig, ki az italtól nem vesz-té annyira eszméletét, hogy anyai érzelmeit megtagadhas-sa, jajveszékelve kiáltoz a' férfi izmos karjai közt. Az egész alávaló gyermekrablási merény akart lenni, mire a' rend-őrség mégis közbejárult. E' lény szelidítésére az jutott tuda-másunkra, hogy a' gyermeket tulajdon atyja erőszakoltatá magához. Mégis csak borzasztó ellentét, hogy némellyek nyomortól üzetve gyermekeiket eladják, míg mások az anya kebléről rabolják el.

A' N. U. jelenti, hogy az „Iparműtár“ díszes kiadásban megjelent; reméljük hogy ez nem ollyan „az ellenzék — meg-ez ellenzék“ forma figura. Különbön javítok urnak roszt pá-pazeme lehet.

Jelen Leopoldvásárunkon a' hazai termények forgalma idő kedveztével szokottnál korábban kezdődött 's jó keletről beszállnak. A' gyapjút sokan tudakozzák, 's ezért 2—5 p. ft-tal emelkedett ára; különösen keresik a' bárány-és legfino-mabb gyapjút; ezek ára 10—12 ft-tal is felszókkent. Ellen-ben kényiretű 's nyári gyapju alig kel. — Ágyitoll 20—73 frton kel; hjala' farsang fardalmít jó lesz pelyhek közt kipihenni, ámbár a' pehelymászója 100—150 forint. — Guba-csot és szalajt kevesen vesznek. A' juhbőrnek mérsékeltj ára van. A' méz drága, de nem csoda, mert minden edésség sok-ba kerül. Kézműveknek mindeddig nem igen kedvez a' vásár, pedig ezeknek most lenne ideje, midőn annyi falusi gazda és gazdaszszony jó be hozzánk magát téli szükségéire nézve el-látni. Nagy részben tapasztalhatni, hogy a' hon vidékain majd mindenütt mutatkozó élelmi szükség a' fővárosban pénzzsük-séget okoz, főleg a' kézműveseknél — mert a' kenyér első kellék az életfentartásra 's hol ebben szükség van, ott nem-igen van kedv és mód egyéb szükségek annál kevesebbé a' kényelem földözésére. Azért most minden hatóságnak legel-ső 's legfőbb teendője az arrul gondoskodás, hogy kebiebe-lik a' jövő aratásig kívántató kenyérrel ellátva 's így az éh-ség 's ebből és e' miatt származható iszonyoktul biztosítva le-gyenek. Az élel-kérdés most a' legparancsolóbb 's mu-laszthatatlan élel-ti kérdés minden légbelkalandozó terv há-táryomultával nemcsak nálunk, hanem Európá majd min-den országiban az egymást nyomban követte mostohánál mostohább termésű iker-év miatt. —

Amerika.

Egy washingtoni levél oct. 13káról következőleg ir: négy napi, erősségről erősségre, házról házra tartott ütkö-zet után Monterey kezeink között van. Taylor tábornok ser-gei e' mellett körülbelül 500 embert vesztettek; a' mexico-i-ak vesztésege alig lesz csekélyebb. Hogy a' mexicoiak sán-czok és torlaszok mögül, sergeink ellenben nyílt mezőn har-czoltak, kiviláglik azon vidék fekvési természetéből, mellyet ezeknek ostromolniok kellett. Taylor tábornok a' mexicoi-aknak igen becsületes föltételek alatt engedett hódolást, folyvást azon véleményben levén, hogy a' mexicoi kormány kész az egyesült státusok által előterjesztett ajánlatok el-fogadására; mindazáltal egy záradékot szurattott a' szerző-désbe, minélfogva a' nyolcz héti fegyverszünetnek egyik vagy másik kormány rendelkezésre tüstint vége szakadhat. Ezen tudósítás megérkeztevel itten tüstint kabinettanács tartatott 's annak következtében az ellenség szigorú zakla-tása 's a' fegyverszünet felbontása határozottat el. E' fölött egy rendkívüli kabinetfutár megy Taylorhoz 's az ellensé-geskedés 17kén ismét meg fog kezdetni. Kormányunk el van határozva a' háborúnak legnagyobb szigorúsággal foly-tatására 's békét fegyveres kézzel akar szabni. Nem külön-ben parancsot adott sergeinek az ellenség rovására leendő élelmeztetésére, miszerint Mexico, mennyiben nem nyíltan érez az egyesült státu s o k mellett, a' háboru költsé-gét csak ugy viselje mint mi, kik már 50 millió dollárt for-dítottunk e' végre. Ez híhetőleg eszméletre bírandja a' me-xicoiakat 's Almonte tábornok másképp fog gondolkodni sergeink felől mint eddigelő. Monterey város kulcsa Mexi-conak 's csapatink onnan magát a' fővárost is fenyegethe-tik. Fővárosa az Uj-Leon tartományak 's Fernando folyó mellett fekszik, körülbelül 200 angol mértföldnyire ennek torkolatától. Bir jó kövezetü utcákkal, egy emeletű házak-kal 's mintegy 15 ezer lakossal. Montereyt át Rio Grandéből Mexicoba vezet az országút. Minő hatást okozott Monterey megvétele a' mexicoi kormányra, eddigelő még nem tud-hatni. Mint tudva van, ez utóbbi azon ürügy alatt, hogy a' béke 's háboru fölötti kérdést a' congressushoz utasítandó, kormányunk békeajánlatit elmellőzte 's az országot önvé-delemre szólítá fel ellenünk — de minő sikerrel, a' jövendő mutatja meg. Az bizonyos, hogy még Santa Ana sem biz-tos maga ügyérül 's aug 9dikén még encerroi meteilkán volt, honnan csak a' congressus öszszejövetele idejére szán-

dékozott a fővárosba menni. Ugy látszik, mintha előbb a nemzet ütegeit akarná megtapogatni, vagy Mexicóban olytán nehézségekre vélné akadni, miket mostani erejével le nem bírna győzni.

Egy új orleansi levél szerint, a négy napi ütközet ember veszteségi eredménye amerikai részről 1500 főben áll, a mexicioiaké sokkal kevesebb. Ampudia tábornok egész hadseregével a készleteivel kivonult a városból a mexicioi csapatok ideiglen tovább nem nyomulnak. Ampudiának hét napja van a város oda hagyására a csengő zenével távozik el onnan.

Hybernianevű postagözös oct. 29-én érkezett Liverpoolba a fontos hírt hozta, miszerint Taylor amerikai főparancsnok a Worth tábornok Montereyt ostrommal vették be a városi főlegvár meghódolt. Az e véres eseményt megelőzőt a következők részletek következtek: Taylor tábornok mintegy 6 ezer fővel sept. 19-én érkezett Montereyhez. — A mexicioiak mintegy 7—11-en lehettek Ampudia főparancsnoksága alatt. Miután Taylor ellenséges tűz között helyvizsgát tartott, mintegy három angol mérnök földnyire a várostól táborot ütött. Oct. 20-án kezdődtek az ostromlasi működések. Worth tábornok parancsot kapott, miszerint osztályával a várost megkerülvén, a Saltillo felé vezető utat szállja meg a várostul nyugatnak fekvő meg erősített magasakat foglalja el. Csak 21-én reggel sikerült neki, miután egy ellenséges lovas és gyalog osztályt indulójaiból visszavert, a kijelölt városnak egyik része fölött uralkodó erősségeket megszállani. Az ottan talált ágyúkkal tüstint erős tüzelést kezdtek az amerikaiak a valódi főlegvárra alakított érseki palota ellen. Worth mozgása gyámolítására egy másik osztály a balszárnyon kissé bekanyarult; a mexicioi álgütelep elfoglalására adott parancs az utóbbinak részéről indított erős tüzelés dacára csakugyan végrehajtott. Az amerikaiak magok részéről éjszaka egy álgütelepet emeltek, honnan aztán a városra és főlegvárra tüzeltek. Azon osztály, mely amaz első mexicioi álgütelepet elfoglalta, azután nem sokára a város utcáiban nyomult elő, noha csak lassan a folytonos ellenséges tüzelés között. A mississippi's tennesseei ezred ostrommal szállották meg a vették be legelő az erősséget. Ennek a hoz tartozó falnivek elfoglalása után az ostromlók annyira ki voltak merülve a nagy veszteséget szenvedtek, hogy azzal e napi munkát bevégezték, minek egy részét az erős eszivarar is volt oka. 22-én Worth tábornok még néhány külerősséget foglalt el nyugati részen a később az érseki palota is nagy mennyiségű készletével az ostromlók kezébe került. Innen lödöztek aztán az amerikaiak az ellenséges védpontokra. 23-án értésükre jutott amazoknak, miszerint a mexicioiak éjjel a második a harmadik erősséget a azokhoz tartozó védbástyákat elhagyták a városi főtérre a főlegvárba vonultak. Ezen napon is egyenkint kellett még az amerikaiaknak több utcát a majd minden házat bevenni; a mexicioiak meg erősebben zárkoztak torlaszok közé mint az előtti napon. Worth délután a város nyugati részét keríté hatalmába, az ellent maga előtt üze a a főtérhez közel foglala állomást. Este felé egy mozsárral nagy kárt okozott a szűk térre zárt ellenségben. 24-én Taylorhoz egy küldött érkezett azon hírrel, hogy Ampudia meg akar hódolni. Taylor visszautasítá az ajánlatot a feladást kért maga részéről; legkésőbb déli tizenkét óráig várakozik a feleletre. 11 órakor Ampudia személyes értekezést kért az amerikai sereg vezérével. Mindkét tábornok tisztikara kíséretében, találkozott ekkor; mindazáltal nem tudtak megegyezni a ötödik órakor Taylor azon nyilatkozattal hagyta el Ampudia tábornokot, miszerint egy órát ad neki megfontolásra a tiszteivel értekezhetésre. Még mielőtt lefolyt azon óra, megüzene Ampudia az amerikai fő-

parancsnoknak, hogy további vérontás elkerülése végett az ajánlatokat elfogadja a hódolásra kész. Mindkét részről tehát három három tiszt választott, kik a feladási feltételekről értekezésre rendeltettek. A szerződés csakhamar készen állt a Taylor és Ampudiától aláíratott. Igen kedvőzleg hangzik a mexicioiakat illetőleg. A tisztek oldalfegyvereikkel, a gyalogság a lovasság fegyvereivel és podgyászával vonulhat el a egy álgütelepet 21 töltségi löszerelemagával vihet. A többi hadi készletet mind egy amerikai hadbizottságnak tartoznak általadni. A mexicioi sereg tüstint más nap reggel korán elhagyta a főlegvárt, mire az amerikaiak vonultak oda. Hét nap alatt egy körülbelül 30 mérföldnyire fekvő vonalra kénytelenek a mexicioiak visszanyomulni, mit az amerikaiaknak nem szabad megtámadni, míg a megengedett nyolcz hetes fegyverszünet tart. Utóbbi pont mellett következő záradék áll: „vagy míg az illető kormányok parancsai megérkeznek.“ Végül megengedték a mexicioiaknak, miszerint zászlókat azon pillanatban, midőn azt leveszik, a főlegvárból saját álgütelepökkel üdvözölhessék. Ezen szerződés sept. 24-én íratott alá a 25-én említett órában elvonultak a mexicioi sereg a főlegvárból. — A mexicioi kormányának országos pénztárában állítólag egy dollárja sincs. Santa Ana sept. 8-án még mezei lakán mulatott, hol is az alkotmányzó gyűlés összejöveteleig szándékozik maradni. Salas tábornok aug. hónapban többendü végzeményt bocsátott ki; egyik szerint valamennyi mexicioi 18 évestől 50-ig köteleztetik a haza védelmére; mihelyt a felhívás hozzájuk érkezik, tüstint fegyver alá álljanak. Továbbá mostantól fogva mindenemű fegyver és löszér vámmentesen vitethetik be. Harmadik rendelvénny megkegyelmez minden szökevénynek, ha három hónap alatt visszatér a hadi szolgálatba áll.

Portugália.

Mig a lissaboni kormánylap azt állítja, hogy a sereg mindenütt idegenkedést mutatnak a lázadástól a a főkelők merészsége ennek következtében nagyon csökken: a spanyol ellenzéki lapok példákat hoznak fel, mikép ujjal több seregosztály, névszerint a Lissabonból Elvasba küldött 11-dik gyalog ezred a „nemzetűgy“ mellett nyilatkozott, szintugy a 12-dik ezred is. Bejában junta alakult. Lissabon a néhány órányi kerületében csendes; tul azon mindenütt fegyveres csoportok barangolnak. A királyt az utcán egy lélek sem üdvözli. Az elfogatások egymást érik. stb.

Coimbra oct. 12-én. Azon nézetből indulva, hogy a királynőt egy javithatlan pártkényszerítő helyzetben a fogva tartja, oct. 10-én Portóban ideiglenes junta suprema governativa alakult, melynek elnöke das Antas gróf, négy taggal, kik mindnyájan próbált hűségű a hazájokat buzzgón szerető férfiak. Rövid de velős nyilatkozványban szabadságuk védelmére a tulajdon palotájában fogva levő királynőjök megszabadítására hiva fel a portugáliakat. Valamennyi város és falutól, egész legközelebb környékeig Lissabonnak, a junta keletkezését jóváhagyó iratok érkeztek hozzá a azon biztosítás, miszerint néhány nap alatt nagyszámú fegyveres legénység fog küldetni rendelkezési alá. Lissabonból egy része a híven maradt seregeknek megfutamlott a miután das Antas gróf egyik napi parancsában az összes katonai személyzetet Porto vagy Coimbra-ra rendeli, azok is itt fognak majd összepontosulni. Coimbra-ba már is többen érkeztek ama szökevények közül.

Coimbra oct. 14. Juntai rendelvénny által felhatalmaztatik valamennyi polgárkormányzó illető kerületeikben nemzetőrösek a mozgó és állandó csapatok felállítására, mint azt a közügyre nézve tanácsosnak tartják. Ugyanazon rendelvénny das Antas grófot ideiglenes főparancsnokává nevezi a működő hadseregeknek. Ez a főparancsnok rendelése szerint három dandárra hat gyalogezreddel, há-

rom vadász zászlóaljjal, egy pattantyus a két lovas ezreddel és két álgüteleppel van osztva, hozzá járulván a portoi gyalog és lovas hatósági őrség. A rendes seregekhez aztán a különféle önkéntes zászlóaljak fognak csatlakozni. Az első dandár Fornos báró vezérleése alatt már ma indult Portóból a 17-kére váratik Coimbra-ba. — A junta suprema José Maria Baldit egyetemi mathem. tanárt, ki Porto ostromakor dom Pedro oldala mellett állt, coimbrai hadi kormányzóvá nevezte.

Coimbra oct. 15. Az akadémiai önkéntes zászlóalj négyszáz főig egészült ki a naponkint kétszer tart fegyvergyakorlást. Az itteni polgárkormányzó, Loulé marquis, határozottan a viszsza hatósdiak ellen van a fáradszón a nép javárai mozgalmakat előmozdító rendszabályok hozatalában. Minho, Beira, Tras os Montes tartományokban legnagyobb munkásság uralkodik a főleggyverkezésben a általánfogva minden szükséglet megszerzésében. Az itteni lap O Grito national a királynőnek nyíltan kimondja: miszerint itt ideje, hogy a nép javát lábba tapodó kolomposokat magától elutasítsa; jól tudják, hogy az udvar a pártja külső gyámolításra tart számot, mi azonban egészen hasztalan, mert idegen katonát portugál földre hinni most annyit jelent, mint ennek a a hívónak bizonyos sirt ásní; nemzet, mely annyi száz ősnék sirján jár dal, nem hagyja magát egy az őrdiszlegésen adott rendelvénny által annyi sok évszázados birtokából kiszoríttatni'sat.

Spanyolország.

Oct. 30-án a cortes ülései kir. rendelvénny által rekesztettek be. Hiedelem szerint a választások haladéktalanul el fognak kezdetni. A malagai nyugtalankodásokról hírek nem valósultak. A lissaboni tudósítások bizonytalansága a börtét némi feszültségbe ejté.

Oroszország.

Odessából oct. közepéről következőleg írnak: mig egy nagy részében Európának ismételt rosz termés volt, a podóliai a ukrainai tudósítások egyhangulag bizonyítják, miszerint az idej gabnatermés egyike volt a legaldás- teljeseknek, mikre csak emlékezhetnek. Szintily kedvezőleg hangzanak a tudósítások Oroszország egyéb vidékéről, csak a tulajdonképi sivatagokat véve ki, hol a gabnatermés szinte roszul ütött ki. De a sivatag földi termés nem is gyakorolt soha lényeges befolyást gabnakereskedésünkre, a nagy gabnatömeg mindig amaz erdős a televényes földü belsejéből jó az egykori lengyel tartományoknak, melyekre nézve a száraz meleg nyár mindenkor áldás. De ha déli Oroszország roppant gabna-készleteivel nem segíthet a nyugati Európa szükségsezenvedő országán, annakoka főleg a szállítás nehézsége a drágaságában keresendő. Az Ukrajnából Odessába vezető szekérutak iszonyuan elhanyagoltatvák a különösen most, miután nagy esők jártak, leirhatlan rosz állapotuk. Odessa kereskedésére ez legszomorítóbb befolyást gyakorol. A fuvarok elsüllyednek a feneketlen uton. A világ egyik országában sem lehetne vasutat oly olesón építeni, mint épen déli Oroszországban. A föld mindenütt sikk építésre fát a Dnieper és Bug melletti erdők nyújtanak bőségesen, a napszám sehol sem olly olesó mint itten a a nemesek örömet engednék oda felét paraszt robotjaiknak e munkákra. De ez tulságosan nagy áldás fognalenni a gabnadas Ukrajnyára, a lengyel nemeség így ujra pénzhez jutandna, ezt pedig tán nem igen ohajlják a Newa mellett.

Elegyhír.

A britt Athenaeum legújabb száma „Pyker the Poet“ (Pyker a költő) cím alatt egy jól irt nekrológot közöl a Tunisiás szerzője fölött egy angoltól, ki a patriarchát mult évi őszkor Karlsbadban meglátogatta. Szerencsére a tiszt. költő még maga is olvashatja e nekrológot.

91ik szám.

Elveszett irományok.

Ó-Budától, a budai váron át vezető úton a hajóhidig f. é. november 12-én elveszett: Egy nagy levél nyáláb ezen czímmel: „Sr. Excellenz Herrn Grafen Stephan v. Széchenyi.“

egy levél ezen czímmel: Kapitain Mayer.
egy levél ezen czímmel: Restaurateur Sika. A feltaláló, ki ezen leveleknek hasznát ugy sem veheti, kérérik *tíz pengő forintnyi jutalmazás* mellett azoknak a duna-gőzhajózási hivatalban Pesten átadására. 1—3

† Kecskeméthez tartozó bugaczi pusztán három kazalban 31, és az ügynevezett Csödörben 40 öl hosszu kazal száma van eladó; értekezhetni ránta nov. 24-ig Pesten, Mészáros utca 21-dik szám alatt a háztulajdonosnál, azontul Ketskeméten, Borsos Szabó Mihály urnál. — 1—2

Adonyi urodalom faskoláiban van 10—15 ezer 6—7 láb magas szép gyökeres sátoros felleng (bálvánfa) élőfa, szála 2 kr. pp. eladó. Ez a legterméketlenebb sivatag fája; tavazkor ültetve könnyen megered a legszárazabb és forróbb nyarat is, mint esemete minden öntözés nélkül hervadafan kibírja, magról és dugványokrul könnyen szaporítható és kiirthatatlan, mely előnyeiért homoktérrek beültetésére különösen ajánlatik. Megrendeléseket készséggel elfogad a tisztartói hivatal. 1—3

ÉRTESÍTŐ.

1846.

Ifjabb Szabó Pálnak a magyar kereskedelmi társaság volt igazgatójának — Pest megye fenytő törvényseke f. e. 1381-dik számu végzésének nyomán zár alá vett házi butorai, könyvei, lovai és kocsija, f. e. nov. 16-dikán és következő napjain délelőtti órákban fognak elárvereztetni. — (Dunasor Koburg házban, a magyar kereskedelmi társaság szállásán.) Kelt Pesten nov. 11-én 1846. Pa j o r T i u s t. Pestmegye sz. bír. 2—2

† **Figyelmeztetés.** Az 1847-dik évre hirdett I p a r e z i m t á r immár sajtó alól kikerülvén, a t. cz. előfizető közönség hálaköszönet mellett ezennel értesítettük, miszerint az illető példányok: Servitateren 443. szám alatt, 2-ik emeletben, vagy Bálványutcai Marczibányi háznál az első bíróságú váltótörvénysekk szállásán kézhez vehetők. Pest, nov. 14. 1846. Szalkay Gergely és Németh János kiadó-szerkesztők.

† **Ajánlkozás.** A nevelési pályán falun is alkalmazást kíván mint nevelő. Bö-

Dunavizállás: Budán, nov. 6-án: 5' 9" 6" az 0 felett.